

ОТ СТРАДАНИЕ В НЕЗНАНИЕ (ТО) ДО ПОЗНАНИЕ В СТРАДАНИЕ (ТО)

Татяна Ичевска

Целта на настоящото изследване е да обговори мотива “орис” в Яворовата поезия. Осмислянето ѝ през подобна призма предполага припомнянето на протомодела, по който интересуващият ни мотив се осъществява още във фолклора: *слово(то) на орисниците над спящия отрок - (сбъдваща се) орис*. Как функционира този модел в българската литература до Яворов?¹

В поемата на Ив. Вазов “В царството на самодивите” (1884) той изглежда по следния начин: лирическият герой знае това, което му е отредено (*изреченото* някога *слово*), но иска да открие (т. е. да види) своите орисници. Самият акт на узнаването им е представен като отиване в “друг свят”. Вазовият текст използва и формата на *съня*, чрез който като че ли орисването трябва да се повтори (изживее) в сегашността.

През 1893 година към коментирания модел се обръща и Ст. Михайловски. Основа на неговата поемата “Орисия” стават *наричанията над спящото дете*, изречени от двете *орисници*. И в двата текста същността на орисията може да бъде синтезирана до следното: героят е (ще бъде) поет, чийто талант го обрича на непрестанно страдание. При Михайловски онзи, “който знай да страда”, е достоен да се назове “избраник”, “гений”, а “възсиял” в теглото, той ще получи за награда “безсмъртност” и “вечна слава”². Във Вазовата поема също се говори за безсмъртие и слава, но тях обещават не орисниците, а Музата и самодивите.

Работи ли очертаният дотук модел в поезията на Яворов?

В нея не бихме могли да посочим нито един текст, който да разгръща цялостно (и единствено) мотива за човешката орис. В същото време в редица творби лирическият субект говори сякаш в полусън за(своята?) сбъдваща се орис. Всичко това позволява да направим извода, че отделните Яворови текстове в различна степен “помнят” този мотив.

В поемата “Нощ” например лирическият субект ще обобщи “нерадото” си съществуване, доближавайки се в най-голяма степен до открояния в началото модел: “*чернило черно/ орисници ми*